

Οργή και αίμα στη Μέση Ανατολή . . . “Πολέμησα για την Ιερουσαλήμ”

Η πρόταση του νικητή φαίνεται λογική, “Να μου παραδώσετε την πόλη, την Ιερουσαλήμ, δίχως μάχη. Οι ιεροί τόποι των Χριστιανών δεν θα παραβιαστούν, και στο μέλλον οι προσκυνητές δεν θα ενοχλούνται”.

“Αποκλείεται να παραδώσουμε την Ιερουσαλήμ, όπου σταυρώθηκε ο Χριστός. Η πόλη μάς ανήκει και θα την υπερασπιστούμε μέχρι τέλους”.

Ο Σουλτάνος Σαλαντίν, Κούρδος στην καταγωγή, έχει ανακαταλάβει σχεδόν όλες τις πόλεις της Φοινικικής παραλίας, και έχει μόνο μία επιθυμία, να στέψει τη νικηφόρα εκστρατεία του με την επανάκτηση της Ιεράς πόλεως. Αλλά μετά την απόρριψη των όρων του, ορκίζεται να την καταλάβει με το σπαθί. Έτσι, από τις τέσσερις γωνιές της Συρίας καταφθάνουν οι Εμίρηδες με τα στρατεύματά τους. Η πόλις περικυκλώνεται. Όλοι ψιθυρίζουν, «Ποιός Μουσουλμάνος δεν θα ήθελε να πει στον Δημιουργό του, την ημέρα της κρίσεως, ότι “Πολέμησα για την Ιερουσαλήμ”! Βέβαια, ο αστρολόγος του Σαλαντίν είχε προβλέψει, πως αν έμπαινε στην Ιερουσαλήμ θα έχανε το ένα

του μάτι. Αλλά ο Σουλτάνος είναι αποφασισμένος. “Για να την πάρω είμαι έτοιμος να χάσω και τα δυο μου μάτια!”

Ο εκ της Εσπερίας υπερασπιστής της Ιερουσαλήμ είναι ανδρείος, έχει θέση ίση με αυτή του βασιλιά. Τα τείχη της είναι γερά και ο φράγκικος πληθυσμός βαθιά δεμένος με την πρωτεύουσά του. Αλλά οι υπερασπιστές της περιορίζονται σε μικρό αριθμό ιπποτών και μερικές εκατοντάδες αστών, χωρίς ιδιαίτερη στρατιωτική πείρα. Εξ άλλου, οι ανατολικοί ορθόδοξοι χριστιανοί της πόλεως είναι ευνοϊκοί προς τον Σαλαντίν για τη μεγαλοψυχία του. Εκτός των άλλων, είχε επιτρέψει στη γυναίκα του Φράγκου αρχηγού να φύγει στην Τύρο για να προστατευθεί εν όψει της πολιορκίας. Και βέβαια οι ορθόδοξοι κληρικοί, οι οποίοι διαρκώς χλευάζονται από τους Λατίνους αρχιερείς, εξωτερικεύουν απροκάλυπτα τις φιλικές τους διαθέσεις προς τον Σαλαντίν. Συμβαίνει, μάλιστα, ο σημαντικότερος σύμβουλος του Σουλτάνου να είναι ορθόδοξος ιερέας, υπεύθυνος για τις επαφές με τους Φράγκους και τις Χριστιανικές κοινότητες. Και κάτι επουσιώδες, πριν την πολιορκία, ο ορθόδοξος κλήρος είχε υποσχεθεί να ανοίξει τις πύλες, αν η πολιορκία τραβούσε σε μάκρος! Αγαστή συνεργασία!

Ο Σουλτάνος παρακολουθεί από το Όρος των Ελαιών. Οι Φράγκοι προβάλλουν θαρραλέα αντίσταση. Έπειτα από έξι ημέρες, ξεκινάει η τελική έφοδος. Οι σκαπανείς θα καταφέρουν να ανοίξουν μία ρωγμή στο βόρειο τείχος. Στο ίδιο περίπου σημείο όπου οι Φράγκοι είχαν ανοίξει τη δική τους ρωγμή, έναν αιώνα περίπου νωρίτερα, τον Ιούλιο του 1099. Η συνέχιση της αντίστασης δεν έχει νόημα. Και ο άρχοντας των Φράγκων θα προσπαθήσει να αποσπάσει την υπόσχεση του Σαλαντίν, ότι θα σεβαστεί τη ζωή τους. Ο Σουλτάνος ρωτάει τους συμβούλους του, αν θα μπορούσε να αποδεσμευτεί από τον όρκο που είχε δώσει, να κατακτήσει δηλαδή την πόλη με το σπαθί του. Παίρνει καταφατική απάντηση. Επί πλέον του διαμηνύεται, ότι οι “άπιστοι” είναι εν δυνάμει αιχμάλωτοι και θα πρέπει να εξαγοράσουν την ελευθερία τους. Οι όροι γίνονται αποδεκτοί. Οι Φράγκοι καταθέτουν τα όπλα και ο Σουλτάνος Σαλαντίν κάνει θριαμβευτική είσοδο στην Ιερή Πόλη. Ούτε σφαγές, ούτε λεηλασίες. Είναι Παρασκευή, 2 Οκτωβρίου 1187, την ίδια μέρα που οι Μουσουλμάνοι γιορτάζουν το νυχτερινό ταξίδι του Προφήτη τους στην Ιερουσαλήμ. Την επόμενη Παρασκευή, σε επίσημη τελετή στο τέμενος, θα ακουστεί από τον άμβωνα η φωνή του μουσουλμάνου καδή, ντυμένος με βαρύτιμο μαύρο μανδύα, “Δόξα τω Θεώ που χάρισε στο Ισλάμ αυτή τη νίκη και επανέφερε στο λίκνο της την Ιερουσαλήμ έπειτα από έναν αιώνα απώλειας”. Ποιος είναι, λοιπόν, αυτός ο αιώνας που τελειώνει το 1187 με την κατάληψη από το Ισλάμ της Ιερουσαλήμ;

Τον Ιούλιο του 1096, ο δεκαεφτάχρονος Σουλτάνος Κιλίζ Αρσλάν Α' (πρόκειται για εγγονό του Άλπ Αρσλάν, τον θυμόμαστε, είχε νικήσει τον Βυζαντινό Αυτοκράτορα, Διογένη τον Ρωμανό Δ', στο Μάντζικερτ, εικοσιπέντε χρόνια νωρίτερα, δηλαδή το 1071, και του οποίου ο πατέρας του, Σουλεϊμάν, στα επόμενα χρόνια θα εξαπλωθεί στη Μικρά Ασία και θα κάνει πρωτεύουσα του Σελτζουκικού κράτους τη

Νίκαια της Βιθυνίας), πληροφορείται από τους Τούρκους του Βυζαντινού στρατού, ότι χιλιάδες Φράγκοι, με τον κόκκινο σταυρό στην πλάτη τους, πλησιάζουν στην Κωνσταντινούπολη. Έχουν αρχηγό τον Πέτρο τον Ερημίτη. Τελικός τους προορισμός, οι Άγιοι Τόποι. Είναι η εποχή που οι Σελτζούκοι Τούρκοι απαγορεύουν την είσοδο προσκυνητών στους Αγίους Τόπους, και ο Πάπας Ουρβανός Β' θα επιδιώξει την επανένωση της Χριστιανικής Εκκλησίας, με τίμημα τη μεγαλύτερη αιματοχυσία του Μεσαίωνα. Ο Αυτοκράτορας, Αλέξιος Κομνηνός, φοβούμενος για την ασφάλεια της Πόλεως, διαπεραιώνει τους Φράγκους στην Ασία. Είμαστε στο ξεκίνημα των Σταυροφοριών. Και το μακελειό αρχίζει! Οι Άγιοι Τόποι, πεδίο μαχών.

Πρώτο σημείο στροφής, για τους αεροπόρους, το φρούριο Εξερόγορδο, στην ασιατική ακτή, που κατέλαβαν οι Φράγκοι. Οι Τούρκοι σπεύδουν να το αποκλείσουν. Η δίψα παραλύει τους πολιορκημένους, και στις 21 Οκτωβρίου 1096 το εγκαταλείπουν. Ο Φράγκικος στρατός εκμηδενίζεται. Είκοσι χιλιάδες οι αφανισμένοι. Ο Κιλίζ Αρσλάν, μεθυσμένος από την επιτυχία του, ονειρεύεται, τι άλλο, ακόμη περισσότερες κτήσεις. Και ο Αλέξιος, σε δυσχερή θέση, στέλνει αντιπροσώπους στον Πάπα της Ρώμης, υπέρτατον άρχοντα της Δύσεως, ικετεύοντάς τον να κηρύξει ιερό πόλεμο εναντίον αυτής της, όχι απρόσμενης, δυναμικής επανεμφάνισης του Ισλάμ.

Ένα χρόνο αργότερα, Απρίλιο 1097, οι Φράγκοι, από διάφορα φεουδαλικά βασίλεια της Ευρώπης, φθάνουν στο χώρο της αποφασιστικής δράσης. Πρόκειται για κανονικά στρατεύματα, με χιλιάδες ιππότες με βαριά εξάρτυση. Και αυτή τη φορά τους συνοδεύουν οι στρατιώτες του Βυζαντινού Αυτοκράτορα. Η σύγκρουση είναι αναπόφευκτη. Την αυγή της 21ης Μαΐου 1097, ξεκινάει η μάχη περί την πρωτεύουσα των Σελτζούκων, τη Νίκαια. Λυσσαλέες προσπάθειες και από τις δύο μεριές. Οι απώλειες μεγάλες. Ο Σουλτάνος εγκαταλείπει τον αγώνα. Φεύγει με όλο του το ασκέρι προς Ανατολάς. Εδραιώνεται στο Ικόνιο. Θα είναι η νέα, δεύτερη, πρωτεύουσα των Σελτζούκων μέχρι τις αρχές του 14ου αιώνα. Και η αιχμαλωτισμένη Σουλτάνα με το νεογέννητό της θα γίνει δεκτή στην Κωνσταντινούπολη με βασιλικές τιμές. Υψηλή πολιτική! Προς μεγάλο σκανδαλισμό των Φράγκων! Άδικο είχαν;

Στο Δορύλαιο της Μικράς Ασίας, ο Κιλίζ Αρσλάν τους στήνει ενέδρα. Αλλά έχει να αντιμετωπίσει τρεις πολυάριθμες διαδοχικές στρατιές. Εκείνο το καλοκαίρι εμφανίστηκε ένας κομήτης από τη δύση. Η τροχιά του ήταν ορατή για είκοσι μέρες, πριν εξαφανιστεί! Μαζί θα εξαφανιστεί και ο ηττημένος Σουλτάνος, στην απεραντοσύνη της Ανατολίας. Οι Φράγκοι θα αποδεκατίσουν τον Τουρκικό στρατό. Είναι η αρχή της κυριαρχίας των Φράγκων στην Εγγύς Ανατολή. Φόβος παντού. Στις 21 Οκτωβρίου 1097, τρομαγμένες φωνές θα ακουστούν από την ακρόπολη της βυζαντινής Αντιόχειας της Συρίας, "Εφθασαν!" Θα την καταλάβουν ύστερα από διακόσιες ημέρες αντίστασης. Πρωταγωνιστής, ο πιο μεγάλος, μέχρι τότε, αρχηγός των Φράγκων, ένας γίγαντας με ξανθά μακριά μαλλιά, ο Βοημούνδος, πρίγκιπας του Τάραντα.

Οι Φράγκοι θα φθάσουν και στην Έδεσσα της Μεσοποταμίας. Ο υπερασπιστής της, ένας Αρμένιος πρίγκιπας, δεν θα διστάσει να ζητήσει τη βοήθεια του αρχηγού των Φράγκων, για να αντιμετωπίσει τις συχνές επιθέσεις των Τούρκων.

Μάλιστα, σε μια περίεργη ιεροτελεστία, θα υιοθετήσει τον έτερο αρχηγό, Βαλδουίνο, ο οποίος θα γίνει νόμιμος διάδοχός του. Έχουν αρχίσει οι ανίερες συμμαχίες! Στο προσκήνιο και άλλος Φράγκος ηγέτης, ο Ραϋμόνδος, κόμης της Τουλούζης. Σε όλη τη Συρία δεν υπάρχει πλέον δύναμις να αναχαιτίσει την προέλαση των Ευρωπαίων εισβολέων σταυροφόρων. Όλοι έχουν συμβιβαστεί με το τέλος της πορείας των Φράγκων. Όλοι παραδέχονται πως αυτό το τέλος θα είναι η κατάληψη της Ιερουσαλήμ. Ναι, στις Φραγκικές κήσεις στην Ανατολή πρέπει να προστεθεί και ο Τάφος του Ιησού.

“Θα πάμε στην Ιερουσαλήμ όλοι μαζί, σε παράταξη μάχης και με τις λόγχες υψωμένες”, ορκίζονται οι Φράγκοι. Ο στρατηγός Ιφτικάρ, διοικητής των Αιγυπτιακών δυνάμεων, αυτή την τρομερή ημέρα του Ιουλίου του 1099, τους παρατηρεί γαλήνιος από τον Πύργο του Δαβίδ. Θα υπερασπιστεί την Ιερουσαλήμ, ως την τρίτη ιερή πόλη του Ισλάμ, μετά τη Μέκκα και τη Μεδίνα, διότι, “ εδώ ο Θεός οδήγησε τον Προφήτη, για να συναντήσει τον Μωυσή και Ιησού, τον γιό της Μαρίας”. Σε λίγες ώρες το λάβαρο των Φατιμίδων, μουσουλμανική δυναστεία που βασίλευε στη Βόρεια Αφρική, που είχαν καταλάβει την Ιερουσαλήμ τον Αύγουστο του 1098, δεν θα κυματίζει πιά.

Ο Γοδεφρείδος της Βουλώνης, Αρχηγός της Α΄ Σταυροφορίας, σκαρφάλωσε στα τείχη και εισέρχεται από τους πρώτους στην Ιερή Πόλη. Το ημερολόγιο δείχνει, 15 Ιουλίου 1099. Οι Φράγκοι έσφαζαν τους μουσουλμάνους επί μία εβδομάδα. Ίσως, μέχρι και εβδομήντα χιλιάδες. Οι Εβραίοι συγκεντρώθηκαν στη συναγωγή τους, και οι Φράγκοι τους έκαψαν ζωντανούς. Πόσο υπερβολικές μπορεί να είναι οι Αραβικές πηγές; Όλα τα μνημεία θα γκρεμιστούν, όπως ο τάφος του Αβραάμ και το τέμενος του Ομάρ, πρώην Ναός του Σολομώντα. Τώρα, οι Φράγκοι θα διώξουν από τον Πανάγιο Τάφο και όλους τους Χριστιανούς ιερείς Ανατολικών δογμάτων, που ιερούργουσαν όλοι μαζί, σύμφωνα με μια παράδοση, την οποία όλοι οι κατακτητές είχαν σεβαστεί, Ναι, ο Γοδεφρείδος είναι ο νέος άρχοντας της Ιερουσαλήμ. Θα ανακηρυχθεί βασιλιάς με τον τίτλο του Υπερασπιστή του Αγίου Τάφου.

Αλλά έχει η ζωή γυρίσματα και η σταδιακή εξόντωση των πρωτεργατών της φράγκικης εισβολής θα ερμηνευτεί ως θεϊκό σημάδι. Η κατακτητική απληστία δεν έχει όρια. Ο Ρεϋμόνδος θα φύγει για την Κωνσταντινούπολη, μετά από διαμάχη με τους άλλους Φράγκους αρχηγούς. Θα επανέλθει αργότερα. Ο Γοδεφρείδος θα χτυπηθεί από βέλος που τον σκότωσε ενώ πολιορκούσε την πόλη Άκρα. Και ο Βοημούνδος θα αιχμαλωτιστεί στην πολιορκία της Μαλάτειας. Ο άνεμος αλλάζει διεύθυνση. Σε όλη τη Μέση Ανατολή, οι πολιορκίες θα συνεχιστούν. Φρούρια αλλάζουν χέρια. Πόλεις γνωρίζουν καινούργια αφεντικά. Τα δόγματα και οι θρησκείες συμπλέκονται. Τάγματα Ναϊτών-Ιωαννιτών. Το αίμα ρέει. Περίεργοι συνασπισμοί ζαλίζουν τους υπηκόους. Τα γυναικόπαιδα στα σκλαβοπάζαρα. Ακόμη και κανιβαλισμοί σε ιδιαίτερες στιγμές! Και οι Φράγκικες Σταυροφορίες διαδέχονται η μία την άλλη.

Η συμφωνία, για επιστροφή των κατακτημένων εδαφών, πόλεων και φρουρίων, από τους νέο-κατακτητές Φράγκους, στους αρχικούς κατόχους, τους Βυζαντινούς, δεν τηρείται. Οι Φράγκοι προσβλέπουν να δημιουργήσουν δικά τους βασίλεια. Και τα δημιουργούν. Και βασιλεύουν σ' αυτά για πολλές δεκαετίες. Και η Ιερουσαλήμ θα γνωρίζει τη διαδοχή των Φράγκων αρχόντων, μέχρι που θα έρθει στο προσκήνιο και έμπροσθεν των τειχών της, ο Σουλτάνος Σαλαντίν.

Ο Σαλαντίν θα ευνοηθεί από μια σειρά συμπτώσεων και τυχαίων περιστατικών, σε τέτοιο βαθμό που θα θεωρηθεί ότι πρόκειται για το χέρι της Θείας Πρόνοιας. Στην Ανατολή μόνον ένας μονάρχης θα μπορούσε να σταθεί εμπόδιο στην άνοδο του Σαλαντίν. Είναι ο Μανουήλ, ο Αυτοκράτορας των Ελλήνων. Αλλοίμονο, όμως! Ο ισχυρός βυζαντινός στρατός θα συντριβεί στη μάχη του Μυριοκέφαλου από τον Κιλίζ Αρσλάν Β', εγγονό του Κιλίζ Αρσλάν Α'. Το ημερολόγιο δείχνει 17 Σεπτεμβρίου 1176. Ναι, μια μάχη με πολλά λάθη τακτικής από πλευράς Μανουήλ. Μια μάχη εξ ίσου καταστρεπτική με τη μάχη του Μάντζικερτ, εκατόν πέντε χρόνια νωρίτερα. Μια μάχη που, επίσης, ως Έλληνες δεν πρέπει να ξεχνάμε. Ο Μανουήλ θα πεθάνει λίγο αργότερα καταδικάζοντας τη χριστιανική Αυτοκρατορία της Ανατολής στη συρρίκνωση και στην αναρχία.

Έτσι ανοίγει ο δρόμος, και ο Σαλαντίν, Σουλτάνος της Αιγύπτου και Συρίας, θα καταλάβει την Ιερουσαλήμ, δώδεκα χρόνια μετά, το 1187, με τις συνθήκες που είδαμε παραπάνω. Να, ο αιώνας 1099-1187.

Για να κλείσουμε την ενότητα! Μετά την πτώση της Ιερουσαλήμ, οι Φράγκοι ντύθηκαν στα μαύρα και κινήθηκαν να ζητήσουν βοήθεια από τη Μεγάλη Ρώμη. Για να εξάψουν τα εκδικητικά αισθήματα των δυτικών, κρατούσαν ένα σχέδιο που αναπαριστούσε τον Μεσσία καταματωμένο, και έναν Άραβα που τον λοιδορούσε! Πράγματι, τα θρησκευτικά και ψυχολογικά κίνητρα των Φράγκων ήταν τέτοια, ώστε ήσαν έτοιμοι να υπερπηδήσουν κάθε εμπόδιο για να φθάσουν στο σκοπό τους, ξανά στον Πανάγιο Τάφο. Και να, ο βασιλιάς των Αλαμανών, ο Φρειδερίκος Βαρβαρόσα, με διακόσιες χιλιάδες άνδρες, διασχίζει τη Μικρά Ασία και στρατοπεδεύει στους πρόποδες του Ταύρου. Στις 10 Ιουνίου 1190, ο ίδιος πλένεται σε ένα ρυάκι και πνίγεται, ίσως θύμα καρδιακής προσβολής. Ο στρατός του διαλύεται.

Ένα χρόνο αργότερα, ο βασιλιάς της Γαλλίας, Φίλιππος Αύγουστος, αποβιβάζεται στη φοινικική παραλία. Θα ακολουθήσει ο Ριχάρδος ο Λεοντόκαρδος, που φέρει το στέμμα της Αγγλίας, πρότυπο πολεμοχαρή αλλά και επιπόλαιου ιππότη. Θα θελήσει να συναντηθεί με τον Σουλτάνο Σαλαντίν που διαφεντεύει την Ιερουσαλήμ, για να εισπράξει την απάντηση, “Οι βασιλείς συναντώνται στην τελετή, μετά τη σύναψη μιας συμφωνίας ή μιας μάχης!” Ο Ριχάρδος δεν θα προσπαθήσει να καταλάβει την Ιερουσαλήμ. Είναι άρρωστος και οι ιππότες του τον εγκαταλείπουν. Θα εισπράξει την τελευταία διπλωματική απάντηση από τον Σουλτάνο Σαλαντίν, “Η Ιερή πόλις είναι τόσο δική σας όσο και δική μας. Όσο για τα εδάφη, πάντα μας ανήκαν. Και τον Σταυρό δεν θα τον αποχωριστούμε αν δεν έχουμε ως αντάλλαγμα ένα σπουδαίο επίτευγμα για το Ισλάμ!” Ο Ριχάρδος θα φύγει από την Ανατολή χωρίς να έχει αντικρύσει ούτε τον Πανάγιο Τάφο, ούτε τον μεγάλο αντίπαλό του, Σουλτάνο Σαλαντίν, που θα πεθάνει και αυτός τον επόμενο χρόνο.

Στο προσκήνιο της Ιστορίας θα έλθει ο Δόγης της Βενετίας, Δάνδολος. Γέρος και τυφλός. Θα ανακοινώσει ότι θέλει να λάβει μέρος και ο ίδιος στην εκστρατεία στην Ανατολή κάτω από το λάβαρο του Σταυρού. Αλλοίμονο, όμως! Η εκστρατεία θα καταλήξει στην κατάληψη της Κωνσταντινουπόλεως από τους Φράγκους. Ληλασίες και μακελειό. Αθλιότητες της Καθολικής Δύσης. Απρίλιος 1204. Ήταν η Δ' Σταυροφορία. Η Αυτοκρατορία καταλύεται!

Ήταν μια σύντομη ματιά, σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, από το ατελείωτο ιστορικό γίνεσθαι της Ιερουσαλήμ και των κατακτητικών δυνάμεων που την λιμπίστηκαν. Της Ιερουσαλήμ της Παλαιάς Διαθήκης, «Και σύ υιέ ανθρώπου, λάβε σαυτό πλίνθον και θήσεις αυτήν προ προσώπου σου και διαγράψεις επ' αυτήν πόλιν, την Ιερουσαλήμ . . . Τάδε λέγει Κύριος, αυτή η Ιερουσαλήμ εν μέσω των Εθνών τέθεικα αυτήν και τας κύκλω αυτής χώρας». (Ιεζεκιήλ).

Της Ιερουσαλήμ της Καινής Διαθήκης, «Ούτως είναι γεγραμμένον και ούτως έπρεπε να πάθη ο Χριστός και να αναστηθεί εκ νεκρών την τρίτη ημέρα, και να κηρυχθεί εν τω ονόματι αυτού μετάνοια και άφεσις αμαρτιών εις πάντα τα έθνη, γινομένης αρχής από Ιερουσαλήμ». (Κατά Λουκάν).

Της Ιερουσαλήμ του αιώνα μας, το χριστιανικό, ιουδαϊκό και ισλαμικό κέντρο θρησκευτικής και ιστορικής σημασίας, όπου προαιώνιες φωνές, σε διαχρονική συχνότητα, ακούγονται ένθεν κακείθεν του Ιορδάνη, “Θα πολεμήσω για την Ιερουσαλήμ”! Πόσες φορές, άραγε;

Δεκέμβριος 2023. Καλά Χριστούγεννα!
Γρηγόριος Δημ. Νούσιος – Αεροπόρος